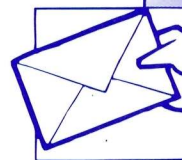

situat el quarter, i per tant, em tocava anar caminant una bona tirada fins arribar-hi. Era cap a finals de 1938 i jo era jove i atrevit.

Una vegada vam estar uns quants dies sense tenir notícies del pare. Tots vam restar molt preocupats. Vaig decidir anar a demanar informes sobre ell i em vaig assabentar que havia estat operat d'una apendicitis. Poc a poc tot va tornar a la normalitat.

La proximitat a Barcelona feia que els nens tinguéssim una distracció suplementària. En línia recta devíem estar a uns 15 quilòmetres de la capital.

a tornar a marxar.

Un graner va ser la nostra casa mentre vam ser allí. Era bastant gran i cada família va triar el seu racó. No hi havia cap mena de separació i cadascú es va arreglar com va poder. El racionament, amb els tiquets, ja circulava feia temps. Amb la Carmeta, més gran que jo, anàvem a buscar bolets quan era temporada, i llavors anàvem a vendre'ls a la capital catalana. Petra, una aragonesa que havia fugit com nosaltres, ens va ensenyar a distingir els bons dels dolents. Sobretot trobàvem rovellons, i ella, que era molt eixerida, ens acompanyava a vendre'ls.

El meu pare, mentrestant, no perdia el temps. Al cap de poc el van acceptar a la policia municipal de Barcelona com a Guàrdia d'Assalt. La seva principal missió consistia a fer vigilància a l'ambaixada francesa, establerta llavors a Arenys de Mar.

El fet de pertànyer a la policia li donava dret, dins d'aquesta, a tenir racions alimentàries per a la seva família. I així teníem llegums, carn enllaunada i un *xusco de pa*, com en deïem aleshores. A la vegada tenia dret a un sou, cosa que ens anava com anell al dit en aquells moments.

El seu quarter estava situat al nord-est de Barcelona, això suposant que jo mateix hagués trobat el nord en aquesta immensa ciutat, ja que sol tenia uns dotze anys i mig, però em sembla que no vaig errar.

Nosaltres estàvem a l'est i havíem de fer un bon tros de camí per arribar-hi. Totes les setmanes era jo l'encarregat d'anar a buscar les racions que tocaven al meu pare. Agafava l'autobús a Martorelles, poble situat a uns quilòmetres d'on vivíem, fins al barri de Sant Andreu, a Barcelona. Allà pujava el tramvia, però aquest no em portava fins a Gràcia, on era

Camp de refugiats d'Argelès els primers dies de febrer de 1939

Els bombardeigs a la ciutat eren freqüents, per no dir pràcticament diaris, tant de dia com sobretot de nit.

De dia vèiem els avions i els impactes de la DCA (Defensa Contra l'Aviació), i en canvi, de nit vèiem els projectors buscant avions, que sempre acabaven localitzant. Això no vol dir que automàticament fossin abatuts, no obstant això, facilitaven la feina de tir dels canons antiaeris.

Un dia la meva mare va posar un matalàs a fora per airejar, damunt d'un carro que estava a l'exterior del pati. Nosaltres ens trobàvem al seu voltant, quan de sobte vam sentir un xiulet, fàcil de localitzar, ja que una estela de fum el seguia. Tot va ser molt ràpid, l'artefacte va anar a caure damunt del carro.

Quan la meva mare va voler recuperar el matalàs va veure que tenia un forat, i no sol el matalàs, sinó que també el tenien el carro i el terra. I això a ple dia!

Tenia un forat rodó d'uns centímetres de diàmetre. Ens vam abstenir de tafanejar. Un obús de la DCA que no havia explotat estava allotjat a prop de la casa. Potser encara hi és!

El lloc on ens hostatjàvem, juntament amb la casa del propietari i un gran jardí amb tanca, formava un conjunt prou important. Per davant i per un costat era pla, però la part de darrere tenia un gran talús, que formava un obstacle

natural.

L'única possibilitat que hi havia per arribar als camps que es trobaven sota el talús era prendre el camí que passava entre el carro i la casa. La casa no era accessible pel talús, de l'abrupte que era. Al fons dels prats

corria un rierol.

Les detonacions de tota mena (de vegades llunyanes) augmentaven a mesura que el front reculava.

Una nit, aquestes detonacions foren tan fortes que ens pensàvem que les bombes havien caigut damunt la casa del propietari.

Per sort, no va ser el cas, ja que van caure darrere la casa. Cinc bombes caigudes en poc espai van fer uns cràters dins dels quals haguéssim cabut tots nosaltres.

Probablement va ser algun avió tocat per la defensa antiaèria que va tenir una curiosa manera de despertar-nos al bell mig de la nit: desfer-se de les seves bombes a prop de casa nostra. Va haver-hi una gran basarda general.

I un dia va arribar l'inevitable. El terreny que ocupaven encara les forces republicanes es reduïa cada dia més, i no vam tenir altre remei que marxar un altre cop.

El dia abans el meu pare va venir a veure'ns i ens va dir que preparéssim tot per marxar al dia següent. Una línia d'autobusos posava en comunicació Martorelles amb Badalona. Amb el nostre equipatge preparat el pare ens va acompanyar fins a Badalona, lloc on vam agafar l'últim tren (si més no a Espanya fou l'únic que he pres), el qual ens havia de dur a França. Per fi!

Doncs vam agafar l'últim tren (aquest podria ser el títol d'una pel·lícula de l'oest americà de Sergio Leone o de John Ford, encara que crec que és de John Sturges). La seva direcció era cap a França però sol va arribar a Figueres, la ciutat de Dalí.

Cadascú tenia les seves preocupacions. Tots sabíem que no ens podíem descurar, el nostre timoner era absent, per tant érem lliurats a la nostra pròpia sort.

Quan vam baixar del tren vam recollir el nostre equipatge, si se'n pot dir així, i ens vam posar en camí cap a França. Déu meu que lluny era! Va arribar a convertir-se en una obsessió: França, França, França...

No va haver-hi ningú per rebre'ns a l'arribada, però va ser diferent al comiat.

Figueres era una ciutat amb molt moviment. La gent es creuava amb altres en tots els sentits, apressats, fos quin fos el lloc on anaven.

Estàvem esperant a la sortida de Figueres, quan vam sentir el soroll tan característic dels Savoia, que tantes vegades havia sentit abans. La carretera girava una mica baixant. A

l'esquerra hi havia un talús amb una cuneta, que va ser el lloc on ens vam refugiar. Els primers xiulets, seguits de les detonacions de les bombes, no es van fer esperar. Més tard em vaig assabentar que l'hospital havia estat bombardejat. No he sabut els danys que va haver-hi. Nosaltres seguíem sans i estalvis, i no estàvem per a bromes. Continuàvem sense dubtar cap al nostre destí, que es trobava més endavant. Déu sap la pressa que teníem a arribar-hi! Teníem la impressió que des de la nostra partença del poble havia passat un segle. No teníem temps de mirar endarrere per veure si els altres seguien, de totes maneres, no hi cabia cap dubte, ja que eren empesos per les mateixes raons.

Després de recuperar una altra vegada el nostre equipatge vam reprendre la ruta; no era necessari que ningú ens en fes memòria, després del que acabàvem de viure.

Diversos vehicles feien la ruta Figueres-la Jonquera. Una petita camioneta que passava ens va convidar a pujar. Aquest fet em recorda altres països en vies de desenvolupament, on sempre veus els vehicles carregats de gent fins dalt.

El trajecte no va durar gaire. La carretera estava en mal estat però no semblava que la camioneta sotragués gaire, potser a causa de la quantitat de viatgers que transportava.

Molt abans d'arribar a la Jonquera vam albirar una gran taca blanca amb alguna cosa fosca enmig. A mesura que ens hi apropàvem es tornava vermella. Era la Creu Roja, que venia a rebre a tots aquells desemparats. En concret ens van llençar boles de pa. Després d'aquest àpat ens havíem de tornar a posar en ruta, sempre fent via, ara ja no quedava massa camí. Poca distància ens separava de Perthus. La carretera cada cop era més estreta. Un petit barranc la costejava, ple a vessar de tot tipus d'objectes i de tot tipus de vehicles fins a arribar-hi.

Vam tenir sort de no demorar-nos per la carretera. Barcelona va caure en mans dels nacionals el 26 de gener de 1938. La frontera